

PANEVĖŽIO KASTYČIO RAMANAUSKO LOPŠELIS – DARŽELIS

**SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS IR INTERVENCIJOS
STEBĖSENOS VYKDYMO PANEVĖŽIO KASTYČIO
RAMANAUSKO LOPŠELYJE – DARŽELYJE
TVARKOS APRAŠAS**

PANEVĖŽYS

2017

PATVIRTINTA
Panevėžio Kastyčio Ramanausko
lopšelio-darželio direktoriaus
2017 m. rugpjūčio 31 d.
įsakymu Nr. V-1-80

**SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS IR INTERVENCIJOS STEBĖSENOS
VYKDYMO PANEVĖŽIO KASTYČIO RAMANAUSKO LOPŠELYJE - DARŽELYJE
TVARKOS APRAŠAS**

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1. Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos stebėsenos vykdymo Panevėžio Kastyčio Ramanausko lopšelyje-darželyje (toliau – lopšelyje-darželyje) tvarkos aprašas (toliau – Tvarkos aprašas) nustato patyčių prevencijos priemonės ir būdus, kuriais siekiama užkirsti kelią socialinės rizikos veiksniams atsirasti arba jų įtakai sumažinti, stiprinti apsauginius veiksniai. Intervencija tai švietimo pagalbos priemonių visuma, koordinuoti veiksmai vadovo, pavaduotojos ugdymui, švietimo pagalbos specialistų ir kitų darželio darbuotojų, nukreipti į smurto ir patyčių stabdymą lopšelyje-darželyje (Priedas Nr. 1).

2. **Tvarkos aprašo paskirtis** – padėti įstaigos bendruomenei sukurti saugią, vaiko asmenybės augimui, brandai ir ugdymuisi palankią aplinką lopšelyje-darželyje, kurioje vaikai jaučiasi gerbiami ir saugūs. Psichologinė vaikų savijauta ir saugumas susijęs su lopšelio-darželio emocine vaikų, darbuotojų, tėvų gerove, jų tarpusavio santykiais.

3. **Tvarkos aprašo tikslas** – sukurti saugią, ugdytinio asmenybės augimui, brandai ir ugdymuisi palankią aplinką, kurioje ugdytiniai jaučiasi gerbiami, priimti, saugūs, jų nuomonė ir siūlymai yra išklausomi ir vertinami. Psichologinė ugdytinių savijauta ir saugumas lopšelyje-darželyje susijęs su emocine ugdytinių, lopšelio-darželio darbuotojų, tėvų (toliau – lopšelio-darželio bendruomenės nariai) gerove, jų tarpusavio santykiais. Prevencija yra nuolatinis, cikliškas (ne baigtinis) procesas, apimantis esamų arba potencialiai galimų problemų identifikavimą, tinkamų priemonių joms spręsti parinkimą ir vykdymą, poveikio įvertinimą ir tolesnių veiksmų planavimą.

4. **Prevencijos priemonės**, skirtos visiems lopšelio-darželio ugdytiniams, padeda išvengti problemų (pvz., patyčių ar kitokio smurto) atsiradimą ir mažina jų mastą. Tiems ugdytiniams, kuriems prevencijos priemonės nepaveikios arba jų nepakanka, taikomos papildomos prevencijos priemonės ar (ir) jų programos, teikiama švietimo pagalba.

5. **Tvarkos aprašas remiasi šiais principais:**

5.1. Į patyčias būtina reaguoti, nepriklausomai nuo jų turinio (dėl socialinės padėties, lyties, amžiaus, seksualinės orientacijos, negalios, religinės ar tautinės priklausomybės, išskirtinių bruožų ar kt.) ir formų;

5.2. Kiekvienas lopšelio-darželio administracijos atstovas, pedagogas, švietimo pagalbos specialistas ar kitas darbuotojas, pastebėjęs ar sužinojęs apie patyčias prieš ugdytinį, turi reaguoti ir jas stabdyti;

5.3. Veiksmų turi būti imamasi visais atvejais, nepriklausomai koks yra pranešančiųjų ir besityčiojančių amžius ir pareigos.

6. **Tvarkos apraše vartojamos sąvokos:**

6.1. **Patyčios** – tai psichologinę ar fizinę jėgos persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės tyčiniai, pasikartojantys veiksmai, siekiant pažeminti, įžeisti, įskaudinti ar kaip kitaip sukelti psichologinę ar fizinę žalą kitam asmeniui. Patyčios gali būti tiesioginės (atvirai puolant ir/ar užgauliojant) ir netiesioginės (skaudinant be tiesioginės agresijos):

6.1.1. Žodinės patyčios: pravardžiavimas, grasinimas, ujimas, užgauliojimas, erzinimas, žeminimas ir kt.;

6.1.2. Fizinės patyčios: mušimas, spardymas, spaudimas, dusinimas, užkabinėjimas, turto niokojimas ir kt.;

6.1.3. Socialinės patyčios: socialinė izoliacija arba tyčinė atskirtis, gandų skleidimas ir kt.;

6.1.4. Patyčios kibernetinėje erdvėje: skaudinančių ir gąsdinančių asmeninių tekstinių žinučių ir/ar vaizdų siuntinėjimas, viešas gandų skleidimas, asmeninių duomenų ir komentarų skelbimas, tapatybės pasisavinimas siekiant pažeminti ar sugriauti gerą vardą arba santykius ir kt.

6.2. **Smurtą ir patyčias patiriantis vaikas** – ugdytinis, prieš kurį smurtaujama ir iš kurio yra tyčiojama.

6.3. **Besityčiojantysis** – ugdytinis ar suaugusysis, inicijuojantis patyčias ir/ar prisidedantis prie jų.

6.4. **Patyčių stebėtojas** – lopšelio-darželio bendruomenės narys (vaikas, administracijos atstovas, pedagogas, švietimo pagalbos specialistas, kiti darbuotojai, tėvai ar globėjai), matantis ar žinantis apie patyčias.

6.5. **Prevenicinė veikla** – planingų ir sistemingų priemonių veikla, skirta patyčių rizikai mažinti, įtraukiant bendruomenės narius, naudojant švietimo, informavimo ir kitas priemones.

6.6. **Smurto ir patyčių intervencija** – lopšelio-darželio direktoriaus, pavaduotojo, pedagogų, švietimo pagalbos specialistų ir kitų įstaigos darbuotojų (toliau – įstaigos darbuotojai) koordinuoti veiksmai, nukreipti į smurto ir patyčių stabdymą, taip pat – švietimo pagalbos priemonių visuma.

6.7. **Smurto ir patyčių prevencijos bei intervencijos stebėseną** – smurto ir patyčių situacijos lopšelyje-darželyje stebėjimas, faktų ir informacijos rinkimas bei analizavimas, tolesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimas.

6.8. **Socialinės ir emocinės kompetencijos** – ugdytinių pažinimas, empatija, problemų ir konfliktų sprendimas, pykčio, streso valdymas, bendravimas ir bendradarbiavimas, kiti socialiniai įgūdžiai.

7. Saugios aplinkos lopšelyje-darželyje kūrimas apima glaudžiai tarpusavyje susijusius, integraliai veikiančius komponentus: lopšelio-darželio veikla ir valdymas, socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas, pozityvus mikroklimato kūrimas, ugdytinių pozityvių vertybių formavimas ir tėvų (globėjų, rūpintojų) (toliau – tėvai) į(si)traukimas.

8. Tvarkos aprašas parengtas vadovaujantis Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymu, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. kovo 22 d. įsakymu Nr. V-190 patvirtintomis Smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijomis, įsakymu Nr. V-625 patvirtintomis rekomendacijomis mokykloms dėl smurto artimoje aplinkoje atpažinimo kriterijų ir veiksmų, kilus įtarimui dėl galimo smurto artimoje aplinkoje, Panevėžio miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2017 m. birželio 20 d. įsakymu Nr. A-602 (4.1E), patvirtintu Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo Panevėžio mokyklose tvarkos aprašu, kitais įstatymų įgyvendinamaisiais teisės aktais.

9. Lopšelio-darželio veikla ir valdymas:

9.1. Lopšelio-darželio direktorius yra atsakingas už Tvarkos aprašo parengimą ir jo vykdymo kontrolę. Direktoriaus pavaduotojas ugdymui atsako už Tvarkos aprašo vykdymą, už stebėsenos rezultatais paremto kasmetinio lopšelio-darželio smurto ir patyčių prevencijos priemonių plano parengimą, jo pristatymą bendruomenei ir vykdymą.

9.2. Atsakomybė, lopšelio-darželio vadovai (direktorius ir direktoriaus pavaduotojas ugdymui) atsako už sveiką, saugią, užkertančią kelią bet kokioms smurto apraiškoms ir žalingiems įpročiams aplinką. Saugios ir palankios vaikams aplinkos kūrimu rūpinasi darželio vaiko gerovės komisija;

9.3. Vertybės: lopšelis-darželis puoselėja 10-ies pozityvių vertybių sistemą: mandagumą, paslaugumą, rūpinimąsi kitais, pagarbą, pasitikėjimą, kūrybiškumas, bendradarbiavimas, nuoširdumas, tolerancija, dėkingumas, kurią atitinka visų darželio darbuotojų elgesys ir veikla;

9.4. Pareigybių aprašai: darbuotojų pareigybių aprašuose numatyta atsakomybė už emociškai saugios ugdymo (si) aplinkos puoselėjimą, reagavimą į smurtą ir patyčias.

10. Socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas:

10.1. Nuoseklus vaikų savęs pažinimo, empatijos, problemų ir konfliktų sprendimo, pykčio valdymo, bendravimo ir kitų socialinių įgūdžių ugdymas vykdomas: integruojant saviraišką skatinančias veiklas į ugdymo turinį, įgyvendinant prevencines programas;

10.2. Pedagoginių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas (ne rečiau kaip kartą per ketverius metus) vaikų socialinių emocinių kompetencijų ugdymo srityje, taip pat tobulinti asmenines socialines ir emocines kompetencijas.

11. Pozityvaus mikroklimato kūrimas lopšelyje:

11.1. Lopšelio-darželio bendruomenės narių santykiai: kuriama ugdymo (si) aplinka palanki asmenybės ūgčiai, kuriami pozityvūs, tarpusavio pagarpa ir pasitikėjimu, bendromis vertybėmis grįsti santykiai. Skatinami ir stiprinami bendrumo, tapatumo ir priklausymo lopšelio-darželio bendruomenei jausmai;

11.2. Pozityvaus mikroklimato kūrimas ir puoselėjimas, susideda iš sekančių etapų:

11.2.1. Esamos situacijos įvertinimas: lopšelio-darželio vaiko gerovės komisija apklausos, stebėjimo, pokalbių būdu renka informaciją apie ugdymo (si) aplinkos saugumą, lopšelio-darželio bendruomenės narių santykius ir identifikuoja aktualias problemas;

11.2.2. Pozityvaus darželio mikroklimato kūrimu rūpinasi lopšelio-darželio direktorius, direktoriaus pavaduotoja ugdymui ir Vaiko gerovės komisija, įtraukdami į šį procesą visus bendruomenės narius. Sprendimų ieškoma diskutuojant ir tarantis;

11.2.3. Numatomos prevencijos ir intervencijos priemonės mikroklimatui gerinti, siekiant spręsti problemas, mažinti su jomis susijusius rizikos veiksnius ir didinti apsauginių veiksnių riziką;

11.2.4. Darbuotojai pagal pasiskirstytas atsakomybes įgyvendina numatytas priemones. Priemonių plano rengimą ir įgyvendinimą koordinuoja lopšelio-darželio direktoriaus pavaduotojas ugdymui;

11.2.5. Vertinamas priemonių veiksmingumas, analizuojami pasiekti rezultatai, numatomos galimybės tobulinti priemones.

12. Tėvų įtraukimas/įsitraukimas:

12.1. Tėvų aktyvumo skatinimas: kuriant saugią ugdymo (si) aplinką, įtraukiant juos į priemonių planavimą ir įgyvendinimą, kitas veiklas, atstovavimą vietos bendruomenėje;

12.2. Tėvų konsultavimas, informavimas patyčių ir smurto prevencijos, saugios aplinkos lopšelyje-darželyje kūrimo klausimais.

13. Su lopšelio-darželio nustatyta smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos tvarka pasirašytinai supažindinami visi lopšelio-darželio bendruomenės nariai.

14. Lopšelis-darželio grupių pedagogai, organizuodami ugdymo procesą pagal įstaigos individualią programą „Mažųjų chrestomatija“, papildomai integruodami dvasinio ugdymo, „Zippio draugų“ programas, vykdydami veiklas, orientuotas į smurto ir patyčių prevenciją, bendradarbiauja su ugdytinių tėvais, vietos bendruomene, savivaldybėse esančiomis įstaigomis ir organizacijomis, kitais suinteresuotais asmenimis.

II SMURTO IR PATYČIŲ STEBĖSENA BEI PREVENCIJA LOPŠELYJE-DARŽELYJE

15. Smurto ir patyčių prevencijos bei intervencijos stebėseną – smurto ir patyčių situacijos darželyje stebėjimas, renkant, analizuojant faktus ir informaciją, svarbią šio reiškinio geresniam pažinimui bei valdymui, reiškinio tolimesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimas.

16. Smurto ir patyčių prevencija ir intervencija yra svarbi lopšelio-darželio veiklos dalis, kurios planavimo, organizavimo ir stebėsenos koordinavimu rūpinasi lopšelio-darželio vadovas, Vaiko gerovės komisijos nariai, grupių auklėtojai, direktoriaus pavaduotojas ugdymui, o jos vykdyme dalyvauja visi Lopšelio- darželio bendruomenės nariai.

17. Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo tvarkos įgyvendinimą koordinuoja ne mažiau 3 atsakingi asmenys, sudarantys patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo grupę (toliau – Vykdytojų grupė). **Lopšelio-darželio vadovas Vykdytojų grupės nariais paskiria tris Vaiko gerovės komisijos narius, kurie kasmet:**

18.1. Inicijuoja ir koordinuoja anoniminės bendruomenės narių apklausos vykdymą ir apibendrina jos rezultatus;

18.2. Surenka apibendrintus duomenis iš grupių auklėtojų ar direktoriaus pavaduotojo ugdymui dėl lopšelyje-darželyje fiksuotų pranešimų apie smurtą ir patyčias bei atlieka jų analizę;

18.3. Remiantis apklausos ir pranešimų apie smurtą bei patyčias analizės duomenimis, rengia smurto patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių planą;

18.4. Aptaria turimą informaciją, svarsto prevencijos ir intervencijos priemonių taikymo plano turinį Vaiko gerovės komisijos posėdyje;

18.5. Teikia siūlymus lopšelio-darželio vadovui dėl smurto ir patyčių prevencijos bei intervencijos priemonių įgyvendinimo, darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo patyčių prevencijos ar intervencijos srityje ir kitais klausimais;

18.6. Teikia siūlymus lopšelio-darželio vadovui dėl Tvarkos aprašo tobulinimo;

18.7. Atlieka kitus Tvarkos apraše numatytus veiksmus.

19. Direktorius pavaduotojas ugdymui kasmet išanalizuoja ir apibendrina turimus pranešimus apie smurtą ir patyčias, informuoja Vaiko gerovės komisijos narius, koordinuojančius vykdymo Tvarką, apie prevencijos, intervencijos taikomų priemonių rezultatus, teikia kitą svarbią informaciją, susijusią su patyčiomis.

III SMURTO IR PATYČIŲ INTERVENCIJA LOPŠELYJE-DARŽELYJE

20. Visais įtariamų ir realių patyčių atvejais kiekvienas mokyklos administracijos atstovas, pedagogas ar švietimo pagalbos specialistas, kitas darbuotojas reaguodamas:

20.1. Įsikiša įtarus ir/ar pastebėjus patyčias – nutraukia bet kokius tokį įtarimą keliančius veiksmus;

20.2. Jei vaikui reikia pagalbos, kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis (tėvus (globėjus, rūpintojus) ar darželio darbuotojus) ar institucijas (pvz., policija, greitoji pagalba);

20.3. Informuoja direktorių (nesant jam direktoriaus pavaduotoją ugdymui) apie įtariamas ir/ar įvykusias patyčias;

20.4. Tiesiogiai informuojant vieną iš Vykdyto grupės narių apie įtariamas ir/ar įvykusias patyčias (ar elektronines patyčias), kartu pateikia užpildytą pranešimo apie patyčias formą (Priedas Nr. 2).

21. Pavaduotojas ugdymui gavęs informaciją apie įtariamas ir/ar įvykusias patyčias:

21.1. Išsiaiškina situaciją, nustato, ar tai patyčių atvejis;

21.2. Organizuoja individualius pokalbius su patyčių dalyviais, informuoja tėvus (globėjus, rūpintojus), esant poreikiui kviečia juos dalyvauti pokalbiuose;

21.3. Vykdo tolesnę patyčių situacijos stebėseną.

21.4. Užpildo pranešimo apie patyčias formą (Priedas Nr. 2) ją perduoda lopšelio-darželio direktoriui, kuris pranešimą nukreipia VGK pirmininkui;

22. Užpildytą formą priėmęs asmuo (VGK) formą registruoja Patyčių registracijos žurnale.

22.1. Nesibaigus patyčių situacijai, imasi spręsti patyčių atvejį.

22.2. Esant sudėtingesnei situacijai, inicijuoja Vaiko gerovės komisijos posėdį.

23. Vaiko gerovės komisija, įvertinusi turimą informaciją:

23.1. Numato veiksmų planą (gali būti individualūs pokalbiai su skriaudėju, skriaudžiamuoju, stebėtojais, kt. priemonės), supažindina su jo nevykdymo pasekmėmis skriaudėją ir jo tėvus (globėjus, rūpintojus), esant poreikiui koreguoja veiksmų planą;

23.2. Informuoja lopšelio-darželio direktorių apie esamą situaciją;

23.3 Vykdo plane numatytas veiklas, stebi, analizuoja, organizuoja pakartotinius susirinkimus situacijos įvertinimui.

24. Lopšelio-darželio bendruomenės nario, įtarusio smurtą, patyčias ar liudijusio smurtą ar patyčių atvejį, gavusio apie jas pranešimą, veiksmai:

24.1. Informuoti lopšelio-darželio direktorių arba direktoriaus pavaduotoją ugdymui.

25. Lopšelio-darželio direktorius, sužinojęs apie darželio darbuotojo patiriamas patyčias arba darželio darbuotojo tyčiojimąsi, privalo nedelsiant imtis priemonių.

26. Kitiems patyčių dalyviams pagal individualius poreikius darželyje teikiama švietimo pagalbos specialistų ar pedagogų pagalba.

IV SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

27. Visi dokumentai, esantys ugdytinio asmens byloje bei duomenys, susiję su ugdytiniu ir jo asmeniniu gyvenimu, yra konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims atlikti pavestas funkcijas, užtikrinant ugdytinio teises ir teisėtus jo interesus.

28. Kiekvienų mokslo metų pabaigoje atliekama anoniminė tėvų ir pedagogų apklausa, siekiant išsiaiškinti patyčių situaciją lopšelyje-darželyje. Duomenys apibendrinami ir pagal gautus rezultatus sudaromas veiklų planas kitiems mokslo metams.

29. Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos stebėsenos vykdymo Panevėžio Kastyčio Ramanausko lopšelyje-darželyje tvarkos aprašas įsigalioja nuo 2017 m. rugsėjo 1 dienos.

